

Не постоји чудо за Србију

Пише: Стивен Е. Мајер
понедељак, 15 новембар 2010 14:48

Још од краја балканских ратова 1990-их, многи људи у Србији живе у нади да се спасење за Србију налази у њеном чланству у НАТО-у и Европској унији. Њени лидери су постали хипнотисани надом да ће чланство у тзв. евро-атлантској заједници обезбедити чудо, неопходно Србији за достизање безбедности и напретка. Њихове очи су упрте у Брисел и Вашингтон. Али, чудо које толико прижељкују неће се догодити, чак и ако Србија једног дана постане чланица НАТО-а и ЕУ. Једна оваква процена покреће два основна питања.

Прво, зашто толико много људи у Србији верује у такво „чудо“? Мислим да је примарни разлог за то велики терет историје. Балкан, укључујући Србију, је већ дуго економски најсиромашнији регион Европе, и политички највише закржљао у свом развоју. Индустријска револуција је почела у северозападној Европи и, због мноштва разлога, имала је мање утицаја идући даље ка југу и истоку Европе. Источна Европа, укључујући Балкан, остала је претежно рурално, пољопривредно и сиромашно подручје, док се северозападна Европа обогатила. У време индустријске револуције, неке од земаља северозападне Европе биле су колонијалне силе већ више од 200 година. Велико богатство створено индустријализацијом им је омогућило да учврсте своју моћ и прошире своје империје још даље. У исто време, велике империјалне силе појавиле су се на југу и североистоку Балкана. На крају, Балкан је постао раскрсница тих моћних империја. Током ових историјских превирања, Балкан никада империјалним силама није био важан због своје јединствености и његових аутохтоних разлога (*sui generis*). Али, регион је био важан јер је имао утицаја на интересе и моћ великих империја. Балкан је био место где су се све те империје сусретале и где су се често сукобљавале како би осигурале своје интересе и учврстиле моћ.

Сходно томе, током неколико стотина година историје спољне доминације, Балкану никада није било допуштено „нормално“ остваривање његовог економског и политичког развоја. Доминација империјалних сила северозападне Европе је дошла под удар царске Русије, а затим Совјетског Савеза, Аустро-Угарске и Османлија. Балкан је био заједничко "игралиште" за све те силе. Иронично, једини пут од средњег века када је овај део Балкана у великој мери био ван иностране доминације, био је током југословенског периода под Маршалом Титом. Међутим, када се Титова Југославија распала, поново се појавио стари империјални модел спољне доминације. Овога пута је Србија, и остатак Балкана, доживео повратак северозападне Европе, као и Сједињених Држава. Позорница за повратак империјалне доминације је постављена током ратова

Не постоји чудо за Србију

Пише: Стивен Е. Мајер

понедељак, 15 новембар 2010 14:48

1990-тих, и од тада је она стално јачала. Упркос чињеници да је прошло 15 година од краја сукоба на Балкану, Брисел и Вашингтон су појачали свој притисак на регион. Данас, Брисел и Вашингтон „седе“ на Балкану, онако сигурно као и свака империјална сила из прошлости, што се, тврде они, мора прихватити као истина. Они дефинишу како политичка и економска заједница на Балкану мора изгледати.

У исто време, та дуга историја доминације странаца је на Балкану успоставила психологију "добровољне виктимизације/жртве". Као резултат, народ и лидери на Балкану су научили да гледају у странце ишчекујући од њих одговоре за своје проблеме. Постоји страх од прихватања одговорности, страх од независног деловања, одбацивање идеје да је могуће да народи и лидери на Балкану „кроје“ своју сопствену будућност. Многи људи и лидери на Балкану су толико условљени вековима спољне доминације, да су постали застрашени западним званичницима. И, наравно, Брисел и Вашингтон су искористили поменути психологију „добровољне жртве“, инсистирајући на томе да Балкан мора да се потчини њиховој вољи. Склоност да прихвата и извршава захтеве странаца је посебно евидентна у садашњој влади у Београду.

Застрашивање обично долази из западних амбасада, али је поред тога оно и резултат притиска од званичника из северозападне Европе и Вашингтона који посећују регион. Могло би се навести много примера за то, али сетите се само посете америчког потпредседника Бајдена у августу 2009, посете немачког министра иностраних послова Вестервелеа у августу 2010. и посете америчког државног секретара Хилари Клинтон у октобру ове године. Свака од тих посета је био груб, наметљив, скоро империјални акт, и сваки од ових посетилаца је захтевао да се народи и лидери на Балкану морају придржавати онога што им је речено, уколико желе да буду истински слободни и просперитетни. И, превише људи и лидера у Србији су били хипнотисани тим посетама, добровољно пристајући на такву позицију.

А шта је порука коју су Брисел и Вашингтон доставили Србији и, заиста, читавом Балкану? Јасно је да, ако "Србија и остатак Балкана желе да се „придруже Западу“ постоје само два „возила“ која за то могу користити: НАТО и ЕУ, то јест тзв. евро-атлантска заједница. Али, у савременом свету постоје велики проблеми са ове две организације. Током хладног рата је стварно постојала "евро-атлантска заједница," због постојања заједничког, совјетског непријатеља. Међутим, са завршетком хладног рата, ова евро-атлантска "заједница" једва да више и постоји. Сада је то само једна реторичка реалност која живи углавном у главама креатора америчке политике. Ми у САД-у се држимо прошлости, јер то је место где је постојала наша величина. Међутим, овај мит о америчкој „величини“ наставља, због њене психолошке зависности, такође да живи и у Србији. Многи људи и лидери у Србији, као и широм Балкана, и даље верују да постоји некаква евро-атлантска „заједница“, јер им креатори америчке политике говоре да таква ствар постоји и да ће чланство у тој заједници обезбедити спас за Србију.

У стварности, упркос недавној НАТО конференцији у Београду, НАТО је суштински постао небитан. Ко је, заправо, непријатељ од којег нас НАТО штити? НАТО је постао савез без сврхе, осим оне да овековечи своје сопствено постојање. НАТО у суштини живи по инерцији. Он је само форма ради форме. Мора се поставити питање - зашто би чланство у НАТО-у било у интересу Србије? Шта је тачно то што ће Србија добити из тог чланства? НАТО чак не може да убеди ни све своје чланове да се укључе у борбену мисију у Авганистану, ситуацију коју регулише члан 5 „НАТО споразума“. Ако НАТО не може да се бори у свом пуном капацитету, као јединствени савез у Авганистану, од какве је он онда користи као безбедносна организација?

Наравно, ЕУ је друга ствар. Постоји вредност коју Србија може извући од удруживања са ЕУ, али Србија мора врло пажљиво размотрити какве природе би то удруживање требало бити. ЕУ је данас далеко другачија организација од оне каква је била пре само десет година. Европска унија је данас организација која се састоји од више нивоа, са својим чланицама првог реда и чланицама другог и трећег реда. Јасно, Србија би, у најбољем случају, била чланица трећег реда. Савремена ЕУ је исувише велика, гломазна, разнолика и слаба да би ефикасно функционисала и задовољила интересе сваке од њених 27 чланица. ЕУ је и финансијски богаљ, што је скорашњом светском финансијском кризом чак и погоршано. Недавно основана Европска агенција за финансијску стабилност, која је дизајнирана да помогне неуспешним државним економијама, знак је слабости, а не снаге.

Политички гледано, ЕУ не зна куда жели да иде, колико нивоа ће одржати и колика ће бити. А, земље чланице првог ранга сада озбиљно разматрају режим формалних санкција према чланицама које "крше правила". Бугарска је већ под санкцијама, а Румунија би могла бити санкционисана у блиској будућности. Европски стандард "условљавања" је представљен као средство којим се осигурава да земље потенцијалне чланице задовољавају стандарде ЕУ. Али, "условљавање" се чешће користи као техника да се потенцијалне чланице држе изван ЕУ, него да се уведу у њено чланство. С тим у вези, само питајте Турке, који су први почели преговоре са ЕЗ/ЕУ пре 47 година! Па ипак, западни креатори политике говоре Србији, и читавом Балкану, да своје спасење могу наћи само у чланству у ЕУ и НАТО-у. И опет, многи људи и лидери у Србији, и широм Балкана, застрашени и хипнотисани својом психолошком зависношћу од западних креатора политике, „падају“ на ову пропаганду, без размишљања је прихватајући као „истину“. То је постало очигледно крајем прошлог месеца, када су министри иностраних послова ЕУ одлучили да предузму прелиминарно испитивање квалитетности Србије за чланство у ЕУ. Иако су многи у Србији "прославили" ову одлуку као корак напред, ова одлука министара иностраних послова није померила Србију ништа ближе чланству у ЕУ. То је био празан гест који је првенствено замишљен као подршка Тадићевој влади, не пружајући ништа самој Србији.

Не постоји чудо за Србију

Пише: Стивен Е. Мајер
понедељак, 15 новембар 2010 14:48

Док с једне стране нема очигледног разлога зашто би Србија требала да уђе у НАТО, још увек постоји добар разлог за неку врсту асоцијације са ЕУ. Али, можда би уместо пуног, формалног чланства, било корисније да се успостави договор заснован на специфичним и врло пажљиво и уско дефинисаним економским, трговинским и финансијским интересима. Србија би, тако, могла бити у стању да оствари корист од оваквог удруживања, избегавајући замке и опасности које са собом носи пуноправно чланство. Можда би за Србију било смисленије када би следила "мулти-векторски" приступ. Другим речима, поред изградње специфичних уговорних споразума са ЕУ, Србија би требала одлучно размотрити и склапање економских, финансијских и безбедносних односа са многим другим земљама и регионима, укључујући Русију, Иран, Кину, Јапан, Бразил, итд. На тај начин, Србија би градила међудржавне односе који задовољавају њене интересе, а који не би били само пуко извршавање самодовољних савета западних креатора политике.

Аутор је професор студија националне безбедности и политичких наука на Националном универзитету одбране у Вашингтону. Ставови изнети у чланку су искључиво његови.